

Mərhəmətli, Rəhimli Allahın adı ilə

Müsəlmanların arasında islah etmək

Həqiqətən şükür və tərif yalnız Allaha məxsusdur! Biz Ona həmd edirik, Onu köməyə çağırırıq, Ondan bağışlanma və bizi doğru yola yönəltməyi diləyirik, nəflərimizin şərindən və pis əməllərimizdən qorunmaq üçün yalnız Ona pənah aparırıq. Allah kimə hidayət verərsə o, doğru yolda olar, kimi azdırarsa onu doğru yola yönəldən tapılmaz. Mən şahidlik edirəm ki, Allahdan başqa ibadətə haqqı olan məbud yoxdur, Onun şəriki yoxdur və şahidlik edirəm ki, Muhəmməd Onun qulu və elçisidir.

“Ey iman gətirənlər! Allahdan lazımınca qorxun və ancaq məsəlman olduğunuz halda ölüün!”.

“Ey insanlar! Sizi tək bir şəxsdən (Adəmdən) xəlq edən, ondan da onun üçün zövcə (Həvvanı) yaradan və onlardan da bir çox kişi və qadın (törədib yer üzünə) yayan Rəbbinizdən qorxun! Adı ilə bir-birinizdən (cürbəcür şeylər) istədiyiniz Allahdan qorxun və qohumluq əlaqələrini kəs-

məkdən (həzər edin)! Həqiqətən, Allah sizə Nəzarət edəndir!”.

“Ey iman gətirənlər! Allahdan qorxun və doğru söz söyləyin! (Əgər belə etsəniz) Allah əməllərinizi islah edər və günahlarınızı bağışlayar. Hər kəs Allaha və Onun elçisinə itaət etsə, böyük bir səadətə nail olar”.

Bu mövzu şəkk yoxdur ki, ən mühüm mövzular-dandır. Çünki müsəlmanlar arasında islah etmək vacibdir. Fitnələrin çoxaldığı, yalanların yayıldığı bir dövrdə müsəlmanları islah etməyə daha çox ehtiyac duyulur. Çünki nəticədə zərbə, müsəlman qardaşlara dəyməklə yanaşı dəvətə də xələl gətirir. Müsəlmanların arasındakı münasibətlər düzəldik-də sonluq gözəl, əks təqdirdə isə pis nəticələrə gətirib çıxarır. Hal hazırda müsəlmanlar digər müsəlmanların dillərindən daha çox əziyyətə məruz qalırlar, nəinki onların əllərindən. Əbu Musə əl-Əşəri (Allah ondan razı olsun) deyir ki, Peyğəmbərdən (Allahın ona salavat və salamu olsun) hansı müsəlmanın daha xeyirli olduğunu soruşdum? O: “O kəslər ki, onların dilindən və əlindən başqa müsəlmanlar əziyyət çəkməzlər” – deyə cavab verdi.

Hədisə fikir versək görürük ki, Peyğəmbər (*Allahın ona salavat və salamu olsun*) ilk olaraq dili sonra isə əli qeyd etmişdir. Çünki müsəlmanlar qardaşlarının əllərindən daha çox onların dillərindən əziyyət çəkirlər. Unutmaq olmaz ki, insan zəif yaradılmışdır və məhz buna görə də onun xəta etməsi labüddür. Müsəlman, qardaşında xəta gördükdə ondan üz çevirməməli, eyiblərini açmamalı və onun qeybətini etməməlidir. Əksinə islah etmək üçün şəriətin göstərdiyi yollarla əlindən gələni əsirgəməməlidir. Çünki Peyğəmbər (*Allahın ona salavat və salamu olsun*) müsəlmanları vəsf etdikdə bir bədən kimi vəsf etmişdir. İnsanın bədənində bir yer ağrıdıqda bütün bədən əziyyət çəkir. Müsəlmanlar da belə olmalıdırlar. Bir müsəlman xəta etdikdə, yanlış hərəkət etdikdə çalışmalıyıq ki, həmin insanın səhvini düzəldək. Allahdan qorxan şəxs müsəlmanlar arasında birlik yaradıb onları islah etməyə çalışmalıdır.

İslah etmək fəsad törətməyin əksidir. Uca Allah buyurur: *“Allah fəsad törədəni islah edəndən ayırd edir”*.

Müsəlmanlar parçalandıqda firqə halına düşürlər. Biz müsəlmanlardan tələb olunan isə vahid bir ümmət olmaqdır. Uca Allah buyurur: *“Həqiqətən, bu, vahid bir din olaraq sizin (hamınızın) dininizdir. Mən də sizin Rəbbinizəm. Elə isə Mənə ibadət edin!”*.

Peyğəmbər (Allahın ona salavat və salamu olsun) biz müsəlmanları bir bədən kimi vəsf etdiyinə görə biz qardaşlarımızda hər hansı bir eyib, nöqsan gördükdə onu da öz eyiblərimizi düzəltməyə çalışdığımız kimi çalışmalıyıq. Əks halda insanın bədən üzvündə hər hansı bir xəstəlik olduqda bütün bədəni zəiflədiyi kimi, müsəlman qardaşların parçalanması da bu cürə zəifləməyə gətirib çıxarır. Uca Allah buyurur: *“Allaha və Onun Elçisinə itaət edin, bir-birinizlə mübahisə etməyin, yoxsa ruhdan düşər və zəifləyərsiniz. Səbr edin, çünki Allah səbr edənlərlədir”*.

İslamdan öncə biri-birinə düşmən olan, firqə halında yaşayan insanlar İslam gəldikdən sonra qardaş olub bir ümmət kimi oldular. Uca Allah buyurur: *“O, sizin qəlblərinizi birləşdirdi və Onun neməti sayəsində (bir-birinizlə) qardaş oldunuz”*.

Bir-birinə düşmən olan kəslər Allahın nemətinin sayəsində qardaş oldular. Allahın neməti Onun dinidir. Uca Allah buyurur: *“(Allah) onların qəlblərini birləşdirdi. Əgər sən yer üzündə olanların hamısını sərf etsəydin belə, onların qəlblərini birləşdirə bilməzdin. Lakin Allah onları birləşdirdi. Həqiqətən, O, Qüdrətlidir, Müdrikdir”*.

Peyğəmbərimiz *(Allahın ona salavat və salamu olsun)* dünyada olan bütün malları onlar üçün xərcləsəydi yenə onları qardaş edə bilməzdi. Çünki dünya malı heç vaxt insanın qəlbini birləşdirmir. İnsanların qəlblərini biri-birinə birləşdirən yeganə qüvvə imandır. İslamdan öncə biri-birilərinə düşmən olan insanlar iman gətirdikdən sonra qardaşlığın ən yüksək pilləsini fəth etdilər. Hətta Uca Allah onları vəsf edərək buyurur: *“(Mühacirlərdən Mədinədə) əvvəl (orada) yurd salmış və iman gətirmiş kimsələr öz yanlarına hicrət edənləri sevir, onlara verdiklərinə görə qəlblərində peşmançılıq hissi duymurlar. Hətta özləri ehtiyac içində olsalar belə, onları özlərindən üstün tuturlar”*.

Milliyyətindən, irqindən, vəzifəsindən asılı olmayaraq müsəlmanlar bir-birinə qardaşdırlar. Üstünlük yalnız və yalnız təqvadadır. Uca Allah buyurur: *“Ey insanlar! Biz sizi kişi və qadından yaratdıq. Sonra bir-birinizi tanıyasınız deyə, sizi xalqlara və qəbilələrə ayırdıq. Şübhəsiz ki, Allah yanında ən hörmətli olanınız Ondan ən çox qorxanınızdır”*. Peyğəmbər (Allahın ona salavat və salamu olsun) buyurur: *“İnsanlar hamısı Adəm övladlarıdır, və Adəm də torpaqdan xəlq olunmuşdur”*. Həmçinin Peyğəmbər (Allahın ona salavat və salamu olsun) buyurmuşdur: *“Ərəbin əcəm üzərində, əcəmin də ərəb üzərində, qırmızının qara üzərində, qaranın da qırmızı üzərində təqvadan başqa heç bir fəziləri yoxdur”*.

Müsəlmanların islah olmaları, ixtilaflara düşməmələri üçün dini düzgün şəkildə dərk edib əməl etmələri lazımdır. Firqələrə bölünməyin əsas səbəbi də elə dinə düzgün riayət etməməkdir. Uca Allah buyurur: *“Dinlərini parçalayıb firqə-firqə olanlarla sənin heç bir əlaqən yoxdur. Onların işi Allaha aiddir”*.

İlk İslama daxil olan səhabələrin qəblərini birləşdirən Uca Allah, indiki və gələcək müsəlman-

ların da qəlblərini birləşdirməyə qadirdir. Bunun üçün müsəlmanlar öz dinlərinə lazımınca əməl etməlidirlər. İmam Malik ibn Ənəs (*Allah ona rəhmət eləsin*) demişdir ki, bu ümmətin axırı yalnız və yalnız əvvəlinin islah olduğu ilə islah ola bilər. Bu ümmətin əvvəlini islah edən səhih dindir. Ümmətin axırı da yalnız və yalnız səhih din, düzgün əqidə və Allahın elçisinə (*Allahın ona salavat və salamı olsun*) iqtida etməklə olur. Firqələri və ixtilaf edənləri bir yerə cəm eləmək yalnız və yalnız Allahın kitabına və Peyğəmbərin (*Allahın ona salavat və salamı olsun*) sünnəsinə tabe olmaqla mümkündür. Uca Allah buyurur: ***“Əgər bir şey haqqında mübahisə etsəniz, Allaha və Axirət gününə inanırsınızsa, Allaha və (Onun) Elçisinə müraciət edin. Bu, (sizin üçün) daha xeyirli və nəticə etibarilə daha yaxşıdır”***. Allaha və axirət gününə həqiqətən inanan kəs Allah və Rəsuluna (*Allahın ona salavat və salamı olsun*) tabe olar.

Uca Allah buyurur: ***“İxtilafa düşdüyünüz şeylər barəsində hökm vermək ancaq Allaha aiddir. Bu mənim Rəbbim olan Allahdır. Mən yalnız Ona təvəkkül edir və yalnız Ona üz tuturam”***.

Başqa bir ayədə buyurulur: *“(Allah) Nuha tövsiyə etdiyini, sənə vəhy etdiyimizi, İbrahimə, Musaya, və İsayə tövsiyə etdiyimizi sizin üçün də dində qanun etdi: “Dinə doğru-düzgün etiqad edin və onda bölünüb firqə-firqə olmayın!”*

İslam dininə düzgün əməl etmək ixtilaf edənlərin qəlblərini biri-birinə bağlamaqla yanaşı firqələrə bölünməyə də son qoyar. İndiki zamanda çox soruşulan suallardan biri də eyni səhih əqidəni daşımalarına baxmayaraq nəyə görə qardaşlarımızın ixtilaf edib parçalanması sualıdır. Bunun cavabı, dinlərini lazımı tərzdə bilmələrinə baxmayaraq ona lazımı tərzdə əməl etməmələridir. Əgər müsəlmanlar dinlərinə Allahın istədiyi kimi əməl etsəydilər heç vaxt onlar arasında ixtilaf və parçalanma olmazdı.

Allahdan qorxan müsəlman, xüsusən də elm əhli, müsəlmanlar arasında olan ixtilaflara son qoymağa can atmalıdır. Əvvəl ixtilafın səbəblərini öyrənməli, sonra da şəriətin buyurduğu yollarla islah etməyə çalışmalıdırlar. İxtilaf iki müsəlman, ərlə-arvad və ya hətta iki müsəlman toplum arasında da ola bilər.

İki nəfərin arasınıda olan münasibəti düzəltmək sədəqədir. Peyğəmbər (*Allahın ona salavat və salanı olsun*) buyurmuşdur: *“İki nəfərin arasını islah etmək sizlər üçün sədəqədir”*. Əgər iki nəfər ixtilaf edərlərsə onların arasını düzəltdikdə bu iş sizin üçün sədəqə vermişsiniz kimi yazılar.

Ər və arvad ixtilaf etdikdə onların aralarını düzəltmək bu işə qadir olan şəxsdən tələb olunur. Uca Allah buyurur: *Əgər bir qadın öz ərinin kobud rəftarından, yaxud (ondan) üz döndərməsindən qorxarsa, (ər-arvadın) öz aralarında barışığa gəlməsi onlara günah sayılmaz. Axı barışmaq daha xeyirlidir”*. Başqa bir ayədə buyurur: *“Əgər ər-arvad arasında ixtilaf olacağından qorxsanız, onda kişinin ailəsindən bir hakim və qadının ailəsindən bir hakim göndərin. Əgər bunlar islah etmək istəsələr, Allah da onları barışdırar. Həqiqətən, Allah Biləndir, (hər şeydən) Xəbərdardır”*. Bizlərdən birimiz müsəlmanların evində ixtilaf olduğunu bildikdə islah etməyə çalışmalıyıq.

Həmçinin iki müsəlman dəstə ixtilaf edərsə, müsəlmanlar onlar arasında sülh yaratmaq üçün

can atmalı, onları barışdırmağa çalışmalıdırlar. Uca Allah buyurur: *“Əgər möminlərdən iki dəstə bir-biri ilə vuruşsa, onları barışdırın. Əgər onlardan biri digərinə qarşı təcavüz etsə, təcavüzkar dəstə ilə, o, Allahın əmrini (yerinə yetirməyə) qayıdanadək, vuruşsun. Əgər o qayıtsa, hər iki dəstəni ədalətlə barışdırın və insaflı olun. Sözsüz ki, Allah insaflıları sevir. Möminlər, həqiqətən də qardaşdırlar. Elə isə qardaşlarınızı barışdırın və Allahdan qorxun ki, sizə rəhm edilsin”*.

Müsəlmanlar arasında narazılığa, münaqişəyə, parçalanmağa və düşmənçiliyə gətirib çıxaran ən böyük səbəblərdən biri də müsəlmanları lağa qoymaqdır. Uca Allah bunu qətiyyətlə inkar edərək buyurur: *“Ey iman gətirənlər! Bir camaat digərini məsxərəyə qoymasın. Ola bilər ki, bunlar onlardan daha yaxşı olsunlar. Qadınlar da qadınları (lağa qoymasınlar). Ola bilər ki, bunlar onlardan daha yaxşı olsunlar. Bir-birinizə tənə vurmayın və bir-birinizi pis ləqəblərlə çağırmayın. İman gətirdikdən sonra fəsadçı adlanmaq necə də pisdir. Məhz tövbə etməyənlər zalımlardır”*.

Ümumiyyətlə, insanları, xüsusilə də, müsəlmanları lağa qoymaq qəti olaraq qadağandır. Müsəlmanın Allah dərgahında yeri əzəmətlidir. Məhz buna görə müsəlmanı lağa qoyduqda onları alçaltmış olursan. Möminləri lağa qoyub gülənlərə Qiyamət günü möminlər güləcəklər. Uca Allah buyurur: *“Doğrudan da, günah edənlər iman gətirənlərə gülürdülər, onların yanından keçdikdə bir-birinə qaş-göz edirdilər, öz ailələrinin yanına fərəhlə qayıdırdılar, möminləri gördükdə isə deyirdilər: “Həqiqətən, bunlar azmışlardır!” Halbuki bu günahkarlar onlara gözətçi qoyulmamışdılar. Bu gün məhz iman gətirənlər kafirlərə güləcəklər”*.

Həmçinin insanlara, xüsusilə də müsəlmanlara ləqəb, ad qoymaq onların dərəcələrini aşağı salmaqdır. Uca Allah buyurur: *“Bir-birinizə tənə vurmayın və bir-birinizi pis ləqəblərlə çağırmayın”*. Günümüzdə müsəlmanlar arasında məsxərə edib ləqəb qoymaq adi hala çevrilib. Müsəlmanlar bu cür məsələlərə fikir vermədiklərinə görə çox lağa qoymanın sonu ixtilafa, düşmənçiliyə gətirib çıxarır.

Müsəlmanlar arasında düşmənçiliyə gətirib çıxaran digər böyük səbəblərdən biri də zənn etməkdir. Uca Allah bunu qadağan edərək buyurur: *“Ey iman gətirənlər! Zənnə çox qapılmayın. Çünki zənn edilənlərin bir qismi günahdır”*.

Təəccüblü haldır ki, bəzi insanlar müsəlman qardaşlarından pislik görmədikdə belə onlar haqqında zənn etməyə başlayır və hökmlərini zənn üzərində qurmaqdan çəkinmirlər. Unutmaq lazım deyil ki, müsəlman qardaşından bir pislik görməyə nə qədər onun haqqında xeyir düşünməlidir.

Müsəlmanlar arasında düşmənçilik yaradan digər bir səbəb də cəsusluq etmək və onların sirrini açmaqdır. Uca Allah cəsusluğu qadağan edərək buyurur: *“Bir-birinizi güdməyin”*.

Allahdan qorxan insan müsəlman qardaşının sirrini, xüsusən də eyblərini açmamalıdır. İnsanların eyblərini açan şəxsin Uca Allah da eyblərini açar. Bəra ibn Azib (*Allah ondan razı olsun*) rəvayət edir ki, Peyğəmbər (*Allahın ona salavat və salamu olsun*) dedi: *“Ey dili ilə iman gətirib qəlblərinə iman daxil olmayan*

kimsələr! Müsəlmanların qeybətini etməyin və onların eyiblərini axtarmayın. Kim ki, müsəlmanların eyiblərini axtararsa Allah da onun eyiblərini həтта evdə gizlətsə belə üzə çıxarar". Hədisdən görüldüyü kimi bu xüsusiyyət münafıqların əlamətlərindəndir. İmam Malik (*Allah ona rəhmət eləsin*) buyurmuşdur: "Elə insanlara rast gəldik ki, onların gizləndə eyibləri qalmamışdır. Onlar insanların eyiblərini danışdılar, insanlar da onların eyiblərini danışmağa başladılar. Həmçinin elə insanlara rast gəldik ki, onların da eyibləri var idi. Lakin insanların eyiblərini danışmadıqları üçün insanlar da onların eyiblərini unudular".

Allahdan qorxan şəxs bu cür insanların məclislərinə rast gəldikdə onları bu əməllərindən çəkindirməlidir. Onlar bu murdar əməllərini tərk etmədikdə isə Allahdan qorxan şəxsin bu cür insanlarla bir yerdə olması caiz deyildir. Uca Allah buyurur: *"Onlar lağlağı eşitdikləri zaman ondan üz çevirib: "Bizim əməllərimiz bizə, sizin əməlləriniz də sizə aiddir. Sizə salam olsun! Biz cahillərə qoşulmaq istəmirik!" – deyirlər*".

Müsəlmanlar arasında düşmənçilik yaradan səbəblərdən biri də qeybət etməkdir. Qeybət, başqalarının xoşuna gəlmədiyi şeyləri onun arxasınca söyləməkdir. Arxasınca danışılan şey istər onun dinində, istər dünyasında, istər bədənində, istər əxlaqında, istər yoldaşında və ya uşağında və ya xadiməçisində və ya hərəkətlərində olsun fərqi yoxdur. Əbu Hüreyrə (*Allah ondan razı olsun*) rəvayət edir ki, Peyğəmbər (*Allahın ona salavat və salamu olsun*) səhabələrindən: “*Qeybət nədir?*” – deyər soruşdu. Səhabələr: “*Allah və Rəsulu bilər*” – deyər cavab verdilər. Peyğəmbər (*Allahın ona salavat və salamu olsun*) buyurdu: “*Qardaşınızın xoşuna gəlmədiyi şeyi onun arxasınca söyləməkdir*”. Səhabələrdən biri: “*Əgər söylədiklərim onda varsa necə?*” – deyər soruşduqda, Peyğəmbər (*Allahın ona salavat və salamu olsun*) buyurdu: “*Əgər söylədiklərin həqiqətən onda varsa qeybət, yoxdursa böhtan atmış olursan*”.

Qeybət tək dillə yox, həmçinin hərəkət, işarə, yazı və ya qeybət edənin məqsədini çatdıran hər bir yolla ola bilər.

Hər bir müsəlman bilməlidir ki, qeybət etmək haram olduğu üçün bu əməli edən hər hansı bir

şəxs böyük günah sahibi olur. Uca Allah buyurur: *"...bir-birinizin qeybətini qırmayın. Sizdən biriniz ölmüş qardaşının ətini yemək istəyərmi? Siz ki bundan iyrənirsiniz. Allahdan qorxun!"*.

Qurtubi (*Allah ona rəhmət eləsin*) demişdir: "Alimlər, qeybətın haram olmasında ittifaq etmişlər. Bu əməl sahibinin Allaha tövbə etməsi vacibdir".

Abdullah ibn Abbas (*Allah ondan razı olsun*) demişdir: "Başqalarının xətalarından danışmaq istəyən kəs öz qüsurlarını xatırlasın".

Ömər ibn əl-Xəttab (*Allah ondan razı olsun*) buyurmuşdur: "Allahı çoxlu zikr edin, çünki zikr şəfadır. İnsanların qeybətlərini etməyin, çünki qeybət etmək xəstəlikdir".

Bir nəfər Həsən əl-Basrinin (*Allah ona rəhmət eləsin*) yanına gələrək dedi: "Eşitmişəm ki, mənim qeybətimi etmisən". Həsən əl-Basri (*Allah ona rəhmət eləsin*) "Əgər sənın qeybətini etmiş olsaydım savabımdan sənə vermiş olardım"– deyərək cavab verir.

Qardaşlığın pozulmasının başlıca səbəblərindən biri də müsəlmanların bir-birinə qarşı yaxşı rəftar etməməsidir. Müsəlman qardaşı ilə münasibətdə

kobud rəftar etməsi qardaşlığın zəifləməsinə aparan ən böyük amillərdən biridir. Məlumdur ki, kobud rəftarın arxasında sərt qəlb, yumşaq rəftarın arxasında isə yumşaq qəlb durur. Ümumiyyətlə, sərt qəlbli olmaq müşrik və yəhudilərin xüsusiyyətlərindəndir. Uca Allah buyurur: *“Sonra bunun ardınca sizin qəlbləriniz sərtləşib daş kimi, hətta ondan da sərt oldu”*. Digər bir ayədə buyurur: *“(İsrail oğulları) verdikləri əhdi pozduqlarına görə Biz onları lənətlədik və qəlblərini sərtləşdirdik”*.

Sərt qəlbli olmağa aparan səbəblərdən biri də insanın özündən razı olmasıdır. Sələflər deyərdilər: “Kim qardaşlarına qarşı sərt olarsa Allah onu özündən yuxarıdakılarla imtahana çəkər”. Məlik ibn Dinar *(Allah ona rəhmət eləsin)* demişdir: “Bəndəyə ən ağır cəza qəlbinin sərtləşdirilməsidir. Allahın bir qövmə qəzəbi tutduqda onların qəlbindən rəhməti silər”. Qardaşları ilə yumşaq rəftar etmələri üçün müsəlmanlar ilk növbədə qəbləini islah etməlidirlər.

İslah etməyin savabı

İnsanlar arasında sülh və əminamanlıq yaradaraq onları islah etməyin böyük savabı vardır. Uca Allah buyurur: *“Onların gizli söhbətlərinin çoxunda xeyir yoxdur. Sədəqə verməyi və ya yaxşılıq etməyi yaxud da insanlar arasında sülh yaratmağı əmr edən şəxsin (dəvəti) isə istisnadır. Kim bunu Allahın razılığını qazanmaq üçün edərsə, Biz ona böyük mükafat verərik”*.

İslah etmək üçün yalan danışmağın caiz olması

Yalan danışmaq ən böyük günahlardan biridir. Uca Allah buyurur: *“... sonra isə dua edib yalançılara Allahın lənət etməsini diləyək”*.

Peyğəmbər (Allahın ona salavat və salamı olsun) yalan danışmağı münafiqlərin əlamətlərindən hesab etmişdir. Əbu Hüreyrə (Allah ondan razı olsun) rəvayət edir ki, Peyğəmbər (Allahın ona salavat və salamı olsun) demişdir: *“Münafiqin əlaməti üçdür; danışdıqda yalan deyər, vəd verdikdə ona əməl etməz və əmanətə xəyanət edər”*.

Abdullah ibn Məsud (Allah ondan razı olsun) rəvayət edir ki, Peyğəmbər (Allahın ona salavat və salamı olsun)

buyurmuşdur: *“Düzgünlük (sahibini) yaxşılığa yönəldir. Yaxşılıq isə Cənnətə aparır. İnsan düzgünlüyünü davam etdirdikcə Allah dərğahında dogru danışanlardan yazılar. Yalan isə (sahibini) pisliyə yönəldir. Pislik isə Cəhənnəmə aparır. İnsan yalanını davam etdirməklə Allah dərğahında yalançılardan yazılar”*.

Yalan danışmaq haram və böyük günahlardan biridir. Buna baxmayaraq şəriət insanlar arasında islah etmək üçün yalan danışmağa icazə vermişdir. Ummu Gülsüm demişdir *(Allah ondan razı olsun): “Peyğəmbərin üç şeydən başqa insanlara yalan danışmağı güzəştə getdiyini görməmişəm; döyüşdə düşməyə, insanların arasında islah etmək üçün, kişinin öz qadınına və qadınının öz ərinə danışdığı yalan”*. İslam dini məsləhət üçün bu üç vəziyyətdə yalan danışmağa icazə vermişdir.

Əziz müsəlman qardaşlarım! Allah bizə böyük bir nemət verərək bir-birimizi tanımadığımız halda qardaş etdi. Ona görə də bu neməti axıra qədər qoruyub saxlamaq hər bir müsəlmanın borcudur. Şəriət bizə üç gündən artıq küsülü qalmağa icazə verməmişdir (Şəriətin bizə bəyan elədiyi səbəblər

üzündən üç gündən çox küsülü qalmaq istisnadır). Məhz buna görə də qardaşlar arasında islah etmək hər bir müsəlmanın üzərinə düşən vəzifədir. Hər bir müsəlman üzərinə düşən bu vəzifəni yerinə yetirməli, qardaşlar arasında islah etməlidirlər.

Uca Allahdan istəyirəm ki, bu şərəfli vəzifəni yerinə yetirməkdə bütün müsəlmanlara kömək olsun.

QEYD: Onu da qeyd edək ki, əlinizdəki kitab insan əməyinin bəhrəsidir və buna görə də orada xətaların olması labüddür. Hər hansı bir xəta ilə üzləşdikdə və ya mövzu ilə bağlı daha maraqlı təklifiniz olarsa ramil.soltanov@gmail.com elektron ünvanına yazmanızı xahiş edirik.